

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

3

1906

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ Γ' — 31 Μαρτίου 1906. — ΤΕΥΧΟΣ Α'

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ, ἐν τῷ κώδικι Ottohonianus 59, γεγραμμένῳ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, περιέχονται ἀπὸ φ. 31^b - 33^a κατὰ δύο σελίδας γεγραμμένα ἐννέα ποιήματα, ὧν προτάσσεται τὸ σημεῖωμα :· *Παρεξεβλήθησαν ἀπὸ τῆς μουσικῆς*. Ἐπιταί δ' εὐθὺς ἀμέσως μετὰ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ποίημα ἐπιγραφόμενον *× Εἰς ὑγίειαν*. Εἶνε δὲ τοῦτο ὁ παιὼν Ἀρίφρονος τοῦ Σικυωνίου ὁ φερόμενος παρ' Ἀθηναίων¹, οὗ ἡ ἀρχὴ εὑρηται παρὰ τε τῷ Λουκιανῷ² καὶ παρὰ Μαξίμου τῷ Τυρίῳ³. Σώζεται δ' ὁ παιὼν οὗτος ἐγκεκολαμμένος μετὰ πολλῶν σφαλμάτων καὶ ἐπὶ λίθου εὑρεθέντος εἰς Χασιά τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀποκειμένου ἀπὸ τοῦ 1688 ἐν Casselle τῆς Ἰταλίας⁴. Παραθέτω δ' ἐνταῦθα τὸ κείμενον τοῦ ποιήματος τοῦτου οἷον φέρεται ἐν τῷ Ὀττοβονιανῷ κώδικι, ἔχον οὐκ ὀλίγας γραφὰς διαφόρους τῶν μέχρι τοῦδε καὶ διηρημένον ἄλλως ἢ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι· παραπέμπω δὲ διὰ τὰ περαιτέρω εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Bergk, ἐν ἧ εὑρηται τὰ τε διαφόρως ἔχοντα ἐν τοῖς κώδιξ τοῦ Ἀθηναίου, Λουκιανοῦ καὶ Μαξίμου τοῦ Τυρίου καί,

¹ Ἀθηναίων XV, 702 A.

² Ὑπερ τοῦ ἐν τῇ προσαγωγῇ πταίσματος 6.

³ Μαξίμου Τυρίου XIII.

⁴ Corpus Inscriptionum Graecarum Τόμ. Α' ἀρ. 511. *Kaibel* Epigrammata Graeca ἐκδ. 1878 σ. 435 ἀρ. 1027. — Corpus Inscriptionum Atticarum Τόμ. Γ' μέρ. α' σ. 67 ἀρ. 171. — Anthologia Graeca ἐκδ. *Dübner-Cougny* τ. 1395 ἀρ. 30.

ἐν τῇ ἐπὶ λίθου ἀναγραφῇ καὶ αὐ ἐνίστητο τολμηραὶ διορθώσεις τοῦ Hartung¹.

Ἦγεία βροταῖσι πρέσβιστα μακάρων
 μετὰ σ' εὐνάσαιμι τὸ λειπόμενον βίου
 σὺ δέ μοι πρόφρων ξυνείης·
 εἰ γάρ τις ἢ πλούτου χάριν ἢ τεκέων
 5 ἢ τῆς ἰσοδαίμονος ἐν ἀνθρώποις
 βασιλίδος ἀρχῆς ἢ πόθων οὐς κρυφίως
 Ἄφροδίτας ἔρκεσι θηρεύομεν
 ἢ τις ἄλλα θεσθὲν ἀνθρώποισι τέρψις
 ἢ πόνων ἀμπνοᾶ πέφανται
 10 μετὰ σεῖο μάκαιρα ὕγεια
 τίθηλε καὶ λάμπει χαρίτων ὄαρης
 σέθεν δὲ χωρὶς οὐ τις εὐδαίμων ἔφυ.

Ἄλλ' ὁ καιᾶν οὗτος τοῦ Ἀρίφρονος εἶνε τὸ μόνον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Ὀττοβονιανοῦ κώδικος περιλαμβανόμενον γνωστὸν ποίημα. Ἐπονται δ' ἀμέσως κατόπιν ὀκτὼ ἕτερα ὅσον γ' ἐμοῦ γνωστὸν ἀνέκδοτα ποιήματα, ἔχοντα ὧδε·

II.

Εἰς τὴν φύσιν: Πυθαγόρου· ὁ πούς προκελευσματικός· ὁ ῥυθμὸς ὀκτάσημος· ὁ τρόπος Λύδιος.

Ἄρχα καὶ πάντων γέννα
 πρέσβιστα κόσμου μῆτηρ
 καὶ νύξ καὶ φῶς καὶ σιγὰ
 ἃ φρουρεῖς πάντα μῦθε
 5 ἢ δ' ἀγγέλλεις τοὺς Ζηνὸς
 παῖδας κυδιστηρεῖη.

¹ *Bergk Poeti Lyrici Graeci* εκδ. δ' Τόμ. I' σ. 595.

II. 1. Διωρθωμένον ζωηροτέρῳ μέλανι εἰς ἀρχήν

II. ὁ ῥυθμ.

- Δίχη γάρ πάντας μύθους
 μειλιχτοὺς ἀνδρῶν ἔργοις
 Καί μοι πρῶτον μὲν φυχὰ
 10 ὀρθάν βαίνοις πρόσγραμμα
 ἀψευδοῦς γλώσσης ῥύμη
 γυίων δ' αὐθις ἀσκηθεῖς
 γόμφοι δ' εἶεν καὶ ταρσοὶ
 ζῶας ἐς μέτρον τᾶσδε :
 15 Σὺ δ' ὦ λαμπραῖς ἀκτίσι
 γαῖαν πάσαν πυρσεύων
 αἰὼν ἀσβέστων φλογμῶν
 ταῖς σαῖς δέρκευ με γλήναις :
 χεύων ὄλκον εὐαγῆ
 20 τῷ σῷ παιᾶν βακχευτά·
 εἰς σέ τείνω γὰρ ζῶαν
 γυίων ἐνναίων ῥάστοιο·
 || οἰκτεῖρον τόσσον Τιτάν
 ἀνθρώπου δειλοῦ δεσμὸν :~

φ. 32^a

2.

Εἰς τὴν Ἴσιν :~ Ἡ συζυγία πυρρίχιος καὶ ἱαμβος· γένη δύο· ἱαμβος διπλασίονα καὶ πυρρίχιος ἴσον· ὁ ῥυθμὸς δεκάσημος, ὑπολύδιος ὁ τρόπος :~

Εἰς ὕμνος ἀνά τε γᾶν
 ἀνά τε νῆας ἀλιπόρους ᾄδεται
 πολυτρόποις ἐν τέλος
 ἐν ὀργίοις

- 5 ἅ βαθύκερως Ἴσις
 ἄτ' εἰαρος ἄτε θέρους
 ἄτε χείματος ἄγει
 νεογόνους ἠνίας
 τὸ, καλεῖσι πῦρ
 10 Ἄιδός τε καὶ χθόνιος Ὑμέναιος

1. 15. ἀκτίσι

2. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἔγραφε ἴσον : ἴσον

5. ἴσις

αἱ φυτῶν ὠδίνες
οἱ Κύπριδος ἕμεροι
τὸ νηπιῶν γονά
πῦρ τέλειον ἄρρητον οἱ Ῥέας Κούρητες
15 ὃ τε Κρόνιος ἀμητός
ἕσπετα διερρηλάτα
πάντα δι' ἀνακτόρων Ἰσιδι χορεύεται·"

3.

Εἰς Ἀδρίαν.

Ἀδρία βαθύπλου πόθεν ἄρξομαι
ὕμνεῖν σε μεσαιπόλε' ἰόντου ;
Πῶς ἢ τίς ἔτικτέ σε παγὰ,
ἢ πῶς τὸ πανόλβιον ὕδωρ
5 χθονὶ μὴ περικείμενον ἴσταται ;
Οὐ γὰρ βλέπεται ἐνθεν ἰπωροφά.
Οὐ βουκόλος, οὐ γένος ὀρνέων
οὐ μηκάσι σύρισι ποιμῆν
ἐνθ' ὕδατα καὶ πλατύς ἀήρ.
10 Χορὸς εἰς σὲ πάλιν κέκλιτ' ἀστέρων
καὶ κέντρα φαεινὰ σελάνας
καὶ Πλειάδος ἀστέρες εὐγενεῖς.
Δὸς ἰδεῖν χθόνα, δέσποτα, καὶ πόλιν.
ἀνέμους δὸς ἀπήμονας
15 εὐδίουσ καὶ μητέρα γῆν ἐσιδεῖν πάλιν
Τότε σοι νεβρὸν εὐκέρω ἴσσω.

4

Εἰς ὠρολόγιον.

Ἡ συζυγία ἰάμβου καὶ τροχαίου· ὁ τρόπος λύδιος· ὁ ρυθμὸς δω-
δεκάσημος· γένος διπλάσιον· ὡς μὲν πρὸς ὅλον τὸν στίχον ὁ ρυθμὸς
δωδεκάσημος ἔνδεκα γάρ ἐστι συλλαβῶν· ἡ δὲ τοῦ στίχου τελευταία

2. 15. ἐσιδῶν πόλιν 3. 16. νεκρὸν 4. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ γένους οὐκ ἔστι

οὐσα τὸν τόπον ἐνὸς λείποντος χρόνου ὅτι δωδεκάσύλλαβος ὁ στίχος ἐστίν, ἢ συλλαβὴ γ' χρόνων ἐστίν·

Τίς ὁ λάβρον ἄντρον Ἄρει ξίσας,
τίς ὁ κέντρον ἐπίσκοπον ἀρμόσας
συκαδοπαρὸν εὔρετο Ἄλιου,
ἐνέκλεισεν ἰσω δρόμον ἀμέρας
5 ὄθην αἰθέρος ἄρμα προκίπταται;
Ἦ δαιδαλίου καμάτου τέχνας
ὀλίγη λίθος ἐνδεῖδυται πόλον
τὸν Ἄτλας τις ἐκούφισε βαστάσας·

15.

Ἄλλο εἰς ὠρολόγιον·

|| Τίς ἐτεύξατο χλκηλάτῳ τέχνα
μακάρων δρόμον ἐς μέτρον ἀμέρας;
Τίς ἐτεύξε κύκλῳ δρόμον ἀστέρων
παγγάλλειον εἰκόνα κόσμου
5 μερίσας κανόνι τύπον εὐδρόμῳ,
ὄρισας ἀτραπὸν ὁδὸν εὐαγῆ
ζωδίων ἀριθμὸν τρεῖς τεσσάρων;
Ὁ δὲ δίσκος ἔχει ποικίλαν γλυφὰν
τετορευμένα τεῖρεα χρύσεα,
10 Κριὸν βριαρὸν λασιόκομαν,
Ταῦρον κερκὸν πλειάδων δρόμον,
μορφὰν κρατερὰν Διδύμων ἴσαν,
ᾧμοισι κεχηνότα Καρκίνον,
κρατερὸν δὲ Λέοντα πελώριον,
15 ξανθὴν εὐώπιδα Παρθένον,
Ζυγὸν ἀμφιρεπῆ μερόπων δίκαν
καὶ Σκορπίον εὐοπλον ὀργίλον,
Κένταυρον ἀναιδέα τοξόταν,
διφυῆς καλὸν Αἰγόκερω δέμας,
20 ὕετοῦ μέγαν ὄμβρον Ὑδροχόον,

φ. 32^β

4. 8. τίς

5. 13. καρκίνον

16. ἀμφιρεπῆ

πελάγους ἀλικύμονας Ἰχθύας.
 Φέρεται δὲ μίσην κανόνων λίθος
 τὴν τάξιν ἔχων ἰδίων μέτρων
 ἀνοδευτον ὁδὸν φανεράν ἔχων
 25 ἑμένου χορὸν εἰς μέτρον ἀφθίτων.
 Καὶ δείκνυτο πᾶσι τέχνα σοφά·
 μετὰ δῆριν ἀπείριτον οὐρανοῦ
 μηκησατο χάλκειος ἀδονά
 δηλοῦσα βροτοῖς μέτρον ἡμέρας :~

6

+ Ἐκφρασις σπόγγου +
 Ἄνθος τόδε σοι βυθίων πέτρων
 πολύτρητον ἄλός παλάμαις φασὶ
 σμήνεσαι πανεῖκελον α δων
 ἄτε κηρὸν Ἰμῆτιον ἐκ πετρῶν,
 5 ᾧ Γλαῦκος ἐν ὕδασι τέρπεται.
 Τρίτωνος ἄδ' ἐστὶ χαμεύνα.
 Τούτῳ παρὰ κύμασι παρθένοι
 παίζουσιν ἀγάλματα Νηρείως
 πάλων ὅς ἀφρώδε' ἀθύμων
 10 ἐννοσίχθονος ἄσθματα λούει
 τοῦτον τὰ με νηχόμενος δύτας
 ἄλός ὕδασι βρομοσ ἰργάτας
 ἵνα σου κατὰ χιονέων μελῶν
 λύση μετὰ νύκτα γύναι καλλὰ (;)
 15 κάματον τῶν ἐρωτικῶν ὀμμάτων :~

7.

Εἰς κύκνον.

Κύκνον ἐνὶ ποταμῷ
 κάτεχεν ἄτερ βρόχου
 παγόθετον ὕδασι

ὃν ἄμουςος ἰδῶν
 ὃ αἰπόλος ἀγρότας
 ἔθελε διολεῖσαι
 κεφαλάν λιγυθρῶν
 τῷ σταχυοτόμῳ
 ἀρεπᾶν ἑρίσας·
 10 || κατὰ δ' ὕδατοπαγοῦς
 βαίνει κελεύθου
 βήμασι κούφοις·
 Τιτάν δὲ κύκνω
 πυρόωντι βολᾶ
 15 σύμμαχος ἐφάνη·
 γίγνεται μὲν ὑγρὸν
 πάλιν ποταμὸς ὕδωρ·
 ἔπεσεν ὁ βρούτας·
 ὁ δὲ κύκνος ἀνέθορε
 20 καὶ πέτετο χαίρων ∴

φ. 33a

Εἰς κώνωπα ∴

Ἐλέφαντος ἐπ' οὔατι κώνωψ
 πτερὸν οὐ πτερὸν ἴστατο σείων·
 φάτο δ' ἄφρονα μῦθον Ἀφίπταμαι·
 βᾶρος οὐ γὰρ ἐμὸν δύνασαι φέρειν.
 Ὁ δ' ἔλεξε γέλωτος ὑφ' ἠδονᾶ·
 Ἄλλ' οὔτ' ἰδάην ὅτ' ἐριπτάθης
 οὔθ' ἠνίκ' ἀφίπτασαι, κώνωψ ∴ ~

Δὲν ἐπεχείρησα νὰ παράσχω ἐνταῦθα κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν
 ποιημάτων τούτων. Ἀφίγω εἰς ἄλλοτε ἢ εἰς ἄλλους τὸ ἔργον
 τῆς ἐπανορθώσεως τῶν κακῶς ἐν τῷ κώδικι φερομένων γραφῶν
 πλὴν ὀλιγίστων προφανῶς καὶ ἀλανθᾶστως ἐπανορθωτέων. Κρί-
 νας δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναγκαίαν τὴν ἐν σπουδῇ εἰς τοὺς ἀνα-
 γνώστας τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος μετάδοσιν τοῦ ἔρμαίου,

προσθέτω μόνον ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ποιημάτων αὐτῶν καὶ τοῦ πῶς εὐρέθησαν συνειλεγμένα ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ὅτι καὶ τὰλλα ποιήματα πλήν τοῦ παιᾶνος τοῦ Ἀρίφρονος εἶνε ἀρχαῖα πρόκειται σαφές εἰς πάντα. Τό τε ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πυθαγόρου ψευδῆπιγράφως φερόμενον πυθαγόρειον ποίημα καὶ τὰ λοιπὰ δὲν εἶνε βεβαίως ἔργον γραφίδος τῶν βυζαντιακῶν χρόνων· τὴν δ' ἀρχαιότητα μαρτυροῦσιν ἄλλως καὶ αὐτὰ τὰ μέτρα. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ ἔμμετροι δύο μῦθοι ὑπ' ἀρ. 7 καὶ 8 δὲν φέρουσι τύπον βυζαντιακόν.

Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου πάντα ταῦτα τὰ ποιήματα δὲν φαίνονται ἔργα οὔτε τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός, οὔτε τῶν αὐτῶν χρόνων, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔχομεν πρὸ ἡμῶν μικρὰν συλλογὴν διαφόρων ποιημάτων χάριν ὠρισμένου σκοποῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένων. Τίς δὲ οὗτος ὁ σκοπὸς γίνεται, καθ' ἃ νομίζω, δῆλον ἐκ τῶν προηγουμένων τοῦ δευτέρου (τοῦ ὑπ' ἀρ. 1), τοῦ τρίτου (τοῦ ὑπ' ἀρ. 2) καὶ τοῦ πέμπτου (τοῦ ὑπ' ἀρ. 4) μετρικῶν σημειωμάτων. Εἰκάζω δῆλα δὴ, ὅτι ὁ ἀντιγράφας τὰ ποιήματα ταῦτα παρέλαβεν αὐτὰ ἐκ μετρικῆς τινος συγγραφῆς, ἐν ἣ ἔνυπῆρχον ὡς παράδειγμα μέτρων. Καὶ περαιτέρω δὲ, νομίζω, δυνάμεθα νὰ προβῶμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκασίᾳ. Τάνωτέρω ἐκδοθέντα ποιήματα διέλαθον μέχρι τοῦδε τοὺς φιλολόγους θαμῶνας τῆς ἄλλως πολυφοιτήτου Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικάνου ἅτε μὴ σημειωθέντα ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν Ὀττοβονιανῶν κωδικῶν τῇ γενομένῃ ὑπὸ τοῦ Feron καὶ Battaglini, ἀναγραφάντων μόνον τὰ προηγούμενα καὶ ἐπόμενα τούτοις στιχουργήματα, ἅτινα ἐγὼ διέγνωνα ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου, ἐκδοὺς δσ' αὐτῶν ἦσαν ἀνέκδοτα¹. Ἡ δὲ μετὰ τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ πολλοῦ μητροπολίτου τῶν Ἀθηνῶν ἐγκατάμιξις τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ποιημάτων τῶν φερόντων καὶ σημειώματα μετρικὰ ἐξηγεῖται πιθανώτατα ὡς ἐξῆς. Ὁ βιβλιογράφος ὁ γράψας τὸν Ὀτ-

¹ Φερδ. Γρηγοροβίου Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν. Μεταφρ. Σπουρ. Π. Δάμπρου Τόμ. Β' (1904) σ. 663 κ. ἑ., 726 κ. ἑ.

τοβονιανὸν κώδικα ἀντέγραψέ τινα τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ φιλοβιβίου ιεράρχου ἐκ κώδικος ἀνήκοντος εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ¹, ἐν ᾧ ὁ Ἀχομινᾶτος αὐτὸς πλὴν ἰδίων στιχουργημάτων εἶχε περιλάβει καὶ ἀντίγραφα ἐκ προκειμένης αὐτῷ μετρικῆς συλλογῆς, ἐξ ἧς παρέλαβε μόνον τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα μετρικὰ ὑποδείγματα, παραλιπὼν τὸ πεζὸν κείμενον.

¹ Ἴδε τὴν πραγματείαν Περί τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀχομινάτου ἐν ταῖς ἑμαῖς Μικταῖς σελίσιν (Ἐν Ἀθήναις 1905) σ. 407 κ. ἑ.